

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 14. septembra 2017*

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Člen 102 PDEU – Zloraba prevladujočega položaja – Pojem ‚nepoštena cena‘ – Nadomestila, ki jih prejema organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic – Primerjava s tarifami v drugih državah članicah – Izbira referenčnih držav – Merila za presojo cen – Izračun globe“

V zadevi C-177/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Augstākā tiesa Administratīvo lietu departaments (vrhovno sodišče, upravni oddelek, Latvija) z odločbo z dne 22. marca 2016, ki je na Sodišče prispela 29. marca 2016, v postopku

Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība

proti

Konkurences padome,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Prechal (poročevalka), sodnica, A. Rosas, sodnik, C. Toader, sodnica, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: X. Lopez Bancalari, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 8. februarja 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība U. Zeltiņš, S. Novicka in D. Silava-Tomsone, odvetniki,
- za latvijsko vlado J. Treijs-Gigulis, I. Kalniņš, G. Bambāne, I. Kucina in D. Pelše, agenti,
- za nemško vlado A. Lippstreu in T. Henze, agenta,
- za špansko vlado M. Sampol Pucurull, agent,
- za nizozemsko vlado M. H. S. Gijzen in M. K. Bulterman, agentki,

* Jezik postopka: latvijščina.

– za Evropsko komisiju C. Vollrath, I. Rubene in F. Castilla Contreras, agenti,
po predstavītvī sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 6. aprīla 2017
izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība (agencija za svetovanje glede avtorskih pravic in komunikāciju/latvijsko združenje avtorjev, Latvija) (v nadaljevanju: AKKA/LAA) in Konkurences padome (svet za konkurencu, Latvija) glede globe, ki jo je ta svet AKKA/LAA naložil zaradi zlorabe prevladujočega položaja.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 3 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205), naslovljen „Razmerje med členoma [101 in 102 PDEU] in nacionalno zakonodajo o konkurenci“, v odstavku 1 določa:

„[...] Kadar organi, pristojni za konkurencu v državah članicah, ali nacionalna sodišča uporabljajo nacionalno zakonodajo o konkurenci za zlorabo, ki je prepovedana s členom [102 PDEU], uporabljajo tudi člen [102 PDEU].“

- 4 Člen 5 te uredbe, naslovljen „Pristojnosti organov, pristojnih za konkurencu v državah članicah“, v prvem odstavku določa:

„Organi, pristojni za konkurencu v državah članicah, so pristojni za uporabo členov [101 in 102 PDEU] v posameznih primerih. Za ta namen lahko po uradni dolžnosti ali na podlagi pritožbe izdajo naslednje odločbe, ki:

[...]

– naložijo globe, periodične denarne kazni ali druge sankcije, predvidene po nacionalnem pravu.

[...]“

- 5 Člen 23 navedene uredbe, naslovljen „Globe“, v odstavkih 2 in 3 določa:

„2. Komisija lahko podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti:

(a) kršijo člen [101 ali člen 102 PDEU] [...]

[...]

Za vsako podjetje ali podjetniško združenje, udeleženo pri kršitvi, globa ne presega 10 % njegovega skupnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

[...]

3. Pri določanju višine globe se upošteva teža, pa tudi trajanje kršitve.“

Latvijsko pravo

- 6 Člen 13 Konkurences likums (zakon o konkurenci) z dne 4. oktobra 2001 (Latvijas Vēstnesis, 2001, št. 151) je enak členu 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 7 AKKA/LAA, organizacija za kolektivno upravljanje avtorskih pravic na glasbenih delih, je v Latviji edini subjekt, ki je pooblaščen za izdajo odplačnih licenc za javno predvajanje glasbenih del, za katera upravlja avtorske pravice. Pobira nadomestila, iz katerih latvijski imetniki avtorskih pravic dobijo plačilo, po pogodbah, sklenjenih s tujimi organizacijami za upravljanje, pa pobira nadomestila, iz katerih dobijo plačilo tuji imetniki pravic. Med imetniki licence so med drugim trgovine in storitveni centri kot uporabniki del, ki so zaščitena z avtorsko in sorodnimi pravicami.
- 8 Svet za konkurencu je z odločbo z dne 1. decembra 2008 AKKA/LAA naložil globo zaradi zlorabe prevladujočega položaja z uporabo previsokih tarif. Po tem je AKKA/LAA določila nove tarife, ki se uporabljajo od leta 2011. Svet za konkurencu je 31. maja 2012 uvedel preiskavo glede novih tarif.
- 9 V okviru tega postopka je svet za konkurencu, prvič, primerjal tarife, ki v Latviji veljajo za uporabo glasbenih del v trgovinah in storitvenih centrih, s tistimi, ki se uporabljajo v Litvi in Estoniji kot sosednjih državah članicah in sosednjih trgih. Svet za konkurencu je ugotovil, da so bile tarife v Latviji višje kot tiste v Estoniji in v večini primerov višje kot tiste, zaračunane v Litvi. Svet za konkurencu je poudaril, da so bile ob tem, da so v teh treh državah članicah tarife določene glede na površino zadevne trgovine ali storitvenega centra, tarife v Latviji za površine od 81 m² do 201–300 m² od dva- do trikrat višje kot tiste v drugih dveh baltskih državah.
- 10 Svet za konkurencu je, drugič, z opiranjem na indeks paritete kupne moči (v nadaljevanju: indeks PKM) opravil primerjavo z veljavnimi nadomestili v dvajsetih drugih državah članicah in v zvezi s tem ugotovil, da tarife, ki jih je treba plačati v Latviji, od 50 % do 100 % presegajo povprečno raven tistih, ki veljajo v teh drugih državah članicah. Natančneje, za trgovine ali storitvene centre s površino od 85,5 m² do okoli 140 m² naj bi bile višje le tarife v Romuniji.
- 11 Svet za konkurencu je ocenil, da nadomestila, ki so veljala v Latviji, v segmentih, v katerih so bila znatno višja kot v Estoniji in Litvi, niso bila poštena, zato je z odločbo z dne 2. aprila 2013 na podlagi člena 13(1), točka 4, zakona o konkurenci in člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU AKKA/LAA zaradi zlorabe prevladujočega položaja naložil globo 45.645,83 latvijskih latov (LVL) (približno 32.080 EUR) (v nadaljevanju: izpodbijana odločba). Svet za konkurencu je znesek te globe izračunal na podlagi prometa AKKA/LAA in v zvezi s tem ocenil, da plačila, ki jih dobijo imetniki pravic, pomenijo sestavni del prometa te organizacije in jih je treba upoštevati.
- 12 AKKA/LAA je pri Administratīvā apgabaltiesa (regijsko upravno sodišče, Latvija) vložila tožbo za odpravo izpodbijane odločbe, v utemeljitev katere je v bistvu navajala štiri argumente. Prvič, svet za konkurencu naj bi pretežno omejil primerjavo tarif v Latviji s tistimi v sosednjih državah, in sicer Estoniji in Litvi, medtem ko naj bi bila glede na bruto domači proizvod in raven cen situacija v Latviji primerljiva tudi s tisto v Bolgariji, Romuniji, na Poljskem in Madžarskem. Drugič, svet za konkurencu

- naj ne bi razumljivo navedel metode, v skladu s katero so bile izračunane referenčne tarife. Tretjič, svet za konkurencu naj bi napačno menil, da mora AKKA/LAA upravičiti znesek svojih tarif. Četrtrič, svet za konkurencu naj za izračun globe AKKA/LAA ne bi smel upoštevati zneskov, prejetih za izplačilo avtorjem, saj ti zneski niso del premoženja te organizacije.
- 13 S sodbo z dne 9. februarja 2015 je Administratīvā apgabaltiesa (regijsko upravno sodišče) deloma odpravilo izpodbijano odločbo. To sodišče je sicer menilo, da je svet za konkurencu upravičeno ugotovilo, da je AKKA/LAA zlorabila prevladujoči položaj. Ravno tako je ocenilo, da je primerjava tarif za enakovrstne storitve med Latvijo, Estonijo in Litvo upravičena in da AKKA/LAA ni podala pojasnila glede dejstva, da so tarife v Latviji znatno višje kot tiste v Estoniji in Litvi. Vendar je to sodišče presodilo, da je svet za konkurencu pri izračunu globe neupravičeno upšteval zneske, prejete za plačilo avtorjem, in svetu za konkurencu odredil ponovni izračun zneska globe v roku dveh mesecev od razglasitve njegove sodbe.
 - 14 AKKA/LAA je pri predložitvenem sodišču zoper to sodbo v delu, v katerem ji z njo ni bilo v celoti ugodeno, vložila kasacijsko pritožbo. Tudi svet za konkurencu je zoper to sodbo vložil kasacijsko pritožbo v delu, v katerem je z njo Administratīvā apgabaltiesa (regijsko upravno sodišče) odpravilo določbe izpodbijane odločbe glede naložene globe.
 - 15 Po mnenju AKKA/LAA Administratīvā apgabaltiesa (regijsko upravno sodišče) ni podalo objektivnih in preverljivih meril, ki bi upravičevala to, da se tarife v Latviji lahko primerjajo s tistimi v Estoniji in Litvi. To sodišče naj se s tem ne bi oprlo na ekonomska merila, temveč na merila glede ozemeljskega, zgodovinskega in kulturnega položaja, ki je skupen tem državam.
 - 16 Ta organizacija zlasti nasprotuje temu, da bi bilo lahko odločilno merilo geografska bližina drugih baltskih držav.
 - 17 Svet za konkurencu pa navaja, da je naložena globa v skladu z veljavno nacionalno zakonodajo. Zlasti poudarja, da je treba v pravu konkurence za „promet“ šteti vse prihodke iz gospodarske dejavnosti, kar v konkretnem primeru vključuje zneske, ki jih je AKKA/LAA dobila za plačilo avtorjem.
 - 18 Augstākā tiesa Administratīvo lietu departaments (vrhovno sodišče, upravni oddelek, Latvija) sprašuje glede razlage člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU. Prvič, to sodišče sprašuje, ali dejavnosti AKKA/LAA vplivajo na trgovino med državami članicami in torej ali zadeva v glavni stvari spada na področje uporabe te določbe. Drugič, ima dvome glede uporabljene metode za ugotovitev o nepoštenosti cen. Tretjič, navedeno sodišče ni gotovo glede izračuna globe, zlasti glede vprašanja, ali je v ta namen treba upoštevati plačila, namenjena imetnikom pravic.
 - 19 Glede prvega vprašanja predložitveno sodišče poudarja, da je v izpodbijani odločbi svet za konkurencu navedel, da je AKKA/LAA prejela nadomestila tudi za glasbena dela iz drugih držav članic in da so zato nepošteno cene odvrčale od uporabe del avtorjev iz drugih držav članic v Latviji.
 - 20 Glede drugega vprašanja, ki se nanaša na metodo, uporabljeno za ugotovitev o nepoštenosti cen, predložitveno sodišče po eni strani meni, da kadar tarife v državi članici ustrezajo večkratniku tarif v drugih državah članicah, ta okoliščina po zgledu zadeve, v kateri je bila izrečena sodba z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326), pomeni pokazatelj obstoja zlorabe prevladujočega položaja. Po drugi strani pa ugotavlja, da obstajajo še negotovosti v zvezi z določitvijo tarif v položajih, ki se razlikujejo od tistega v tej zadnjenavedeni zadevi.
 - 21 Konkretno se zastavlja vprašanje, ali je primerjava tarif v Latviji s tistimi v Estoniji in Litvi zadostna. Do te mere okrnjena primerjava bi se lahko hkrati izkazala za kontraproduktivno, saj bi lahko organizacije v sosednjih državah usklajeno povišale svoje tarife, ne da bi bilo to opazno. Če tak način primerjave ni veljaven, predložitveno sodišče sprašuje, ali je treba primerjati tudi tarife v vseh državah članicah, prilagajene v skladu z indeksom PKM.

- 22 Dalje, predložitveno sodišče sprašuje, kateri so pogoji za to, da se tarife štejejo za „znatno višje“ v smislu točke 25 sodbe z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326), in za to, da bi zadevno podjetje moralo „upravičiti razliko z opiranjem na objektivna razhajanja med položajem v zadevni državi članici in tistim v vseh drugih državah članicah“ v smislu iste točke.
- 23 Glede tretjega vprašanja, ki se nanaša na izračun zneska globe, predložitveno sodišče ugotavlja, da položaja, kot je v zadevi v glavni stvari, v katerem je bilo organizaciji za upravljanje avtorskih pravic naložena globa, Sodišča še ni presojalo. Zato naj bi bilo potrebno pojasnilo glede vprašanja, ali je treba upoštevati zneske, ki so bili zaračunani kot plačilo imetnikom avtorskih pravic.
- 24 V teh okoliščinah je Augstākā tiesa Administratīvo lietu departaments (vrhovno sodišče, upravni oddelek) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali se člen 102, [drugi odstavek,] točka (a), [PDEU] uporabi v sporu glede tarif, ki jih je določila nacionalna organizacija za upravljanje avtorskih pravic, če navedena organizacija pobira tudi nadomestila za dela tujih avtorjev in lahko tarife, ki jih določi, v zadevni državi članici odvrta od uporabe teh del?
2. Ali je za namene določitve pojma ‚nepoštene cene‘, ki je uporabljen v členu 102, [drugi odstavek,] točka (a), [PDEU], na področju upravljanja avtorskih in sorodnih pravic primerno in zadostno – in v katerih primerih – primerjati cene (tarife) na zadevnem trgu in cene (tarife) na sosednjih trgih?
3. Ali je za namene določitve pojma ‚nepoštene cene‘, ki je uporabljen v členu 102, [drugi odstavek,] točka (a), [PDEU], na področju upravljanja avtorskih in sorodnih pravic primerno in zadostno uporabiti indeks paritete kupne moči, izpeljan iz bruto domačega proizvoda?
4. Ali je treba primerjavo tarif opraviti za vsak posamezen segment teh tarif ali pa glede na njihovo povprečno raven?
5. Kdaj je treba šteti, da je razlika med tarifami, preučevanimi za namene pojma ‚nepoštene cene (tarife)‘, ki je uporabljen v členu 102, [drugi odstavek,] točka (a), [PDEU], občutna, tako da mora gospodarski subjekt, ki ima prevladujoč položaj, dokazati, da so njegove tarife poštene?
6. Katere informacije je v okviru uporabe člena 102, [drugi odstavek,] točka (a), PDEU razumno pričakovati od gospodarskega subjekta za upravljanje avtorskih pravic, da bi ta dokazal poštenost tarif, ki se nanašajo na dela, zaščitena z avtorskimi pravicami, če stroška navedenih del ni mogoče določiti kot v primeru opredmetenih proizvodov? Ali gre zgolj za administrativne stroške organizacije za upravljanje avtorskih pravic?
7. Ali je treba v primeru kršitve pravil o konkurenci iz prometa organizacije za upravljanje avtorskih pravic za določitev zneska globe izključiti nadomestila, ki jih je navedeni gospodarski subjekt izplačal avtorjem?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 25 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu želi izvedeti, ali je lahko trgovina med državami članicami prizadeta zaradi ravni nadomestil, ki jih določi organizacija za upravljanje avtorskih pravic, kot je AKKA/LAA, tako da se uporablja člen 102 PDEU.

- 26 V zvezi s tem iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da mora razlaga in uporaba pogoja v zvezi z učinki na trgovino med državami članicami iz členov 101 in 102 PDEU izhajati iz namena tega pogoja, ki je na področju ureditve konkurence opredelitev področja veljave prava Unije v razmerju do prava držav članic. Na področje prava Unije tako spadajo vsi omejevalni sporazumi in vsa ravnanja, ki lahko ogrozijo svobodo trgovine med državami članicami na način, ki lahko škoduje uresničitvi ciljev enotnega trga med državami članicami, zlasti z ločitvijo domačih trgov ali s spreminjanjem struktur konkurence na skupnem trgu (sodba z dne 25. januarja 2007, Dalmine/Komisija, C-407/04 P, EU:C:2007:53, točka 89 in navedena sodna praksa).
- 27 Da bi odločitev, sporazum ali ravnanje lahko vplivali na trgovino med državami članicami, mora biti mogoče na podlagi več dejanskih ali pravnih dejavnikov z zadostno verjetnostjo predvideti, da lahko neposredno ali posredno, dejansko ali potencialno vplivajo na trgovinske tokove med državami članicami, in to tako, da bi lahko ovirali vzpostavitev enotnega trga med državami članicami. Poleg tega ta vpliv ne sme biti zanemarljiv (sodba z dne 25. januarja 2007, Dalmine/Komisija, C-407/04 P, EU:C:2007:53, točka 90 in navedena sodna praksa).
- 28 Sodišče pa je posredno že ugotovilo, da tarife organizacije za upravljanje avtorskih pravic, ki ima monopol, lahko vplivajo na čezmejno trgovino, tako da se v takem položaju uporabi člen 102 PDEU (glej v tem smislu sodbe z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319; z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, in z dne 27. februarja 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110).
- 29 Trgovina med državami članicami je namreč lahko prizadeta zaradi tarif organizacije za upravljanje avtorskih pravic, kot je AKKA/LAA, ki ima v svoji državi članici monopol in ki v njej poleg pravic latvijskih imetnikov upravlja tudi s pravicami tujih imetnikov.
- 30 Zato je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je trgovina med državami članicami lahko prizadeta zaradi ravni nadomestil, ki jo je določila organizacija za upravljanje avtorskih pravic, ki ima monopol in ki upravlja tudi pravice tujih imetnikov, tako da se uporablja člen 102 PDEU.

Drugo, tretje in četrto vprašanje

- 31 Predložitveno sodišče z drugim, tretjim in četrtem vprašanjem, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu želi izvedeti, ali je za preučitev, ali organizacija za upravljanje avtorskih pravic uporablja nepoštene cene v smislu člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU, ustrezno njene tarife primerjati s tarifami v sosednjih državah ter tistimi v drugih državah članicah, prilagojenimi z indeksom PKU, in ali je treba to primerjavo napraviti za vsak segment uporabnikov ali pa glede na povprečno raven tarif.
- 32 Najprej je treba opozoriti, da pojem „podjetje“ iz člena 102 PDEU zajema vse subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihov pravni status in način financiranja (glej med drugim sodbo z dne 1. julija 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, točki 20 in 21 ter navedena sodna praksa).
- 33 Gospodarska dejavnost je vsaka dejavnost, s katero se na danem trgu ponujajo blago ali storitve (sodba z dne 1. julija 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, točka 22 in navedena sodna praksa). V konkretnem primeru je iz spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da ni sporno, da je dejavnost AKKA/LAA, in sicer pobiranje nadomestil, iz katerih se plačujejo avtorji glasbenih del, storitev.
- 34 Poleg tega ima organizacija, kot je AKKA/LAA, ki ima monopol, kar zadeva upravljanje take storitve na ozemlju države članice, prevladujoči položaj na znatnem delu notranjega trga v smislu člena 102 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, točka 86 in navedena sodna praksa).

- 35 Zloraba prevladujočega položaja v smislu tega člena pa lahko obsega uporabo pretirane cene brez razumne povezave z ekonomsko vrednostjo opravljene storitve (glej v tem smislu sodbo z dne 11. decembra 2008, Kanal 5 in TV 4, C-52/07, EU:C:2008:703, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 36 V zvezi s tem gre za presojo, ali obstaja pretirano nesorazmerje med dejanskim stroškom in dejansko zahtevano ceno, in če je tako, preučitev, ali je bila naložena nepoštena cena bodisi absolutno bodisi v primerjavi s konkurenčnimi proizvodi (sodba z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točka 252).
- 37 Vendar, kot je generalni pravobranilec v bistvu poudaril v točki 36 sklepnih predlogov in kot je ravno tako navedlo Sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točka 253), obstajajo druge metode, ki omogočajo ugotovitev morebitne pretiranosti cene.
- 38 Tako je treba v skladu s sodno prakso Sodišča metodo, ki temelji na primerjavi cen v zadevni državi članici s cenami v drugih državah članicah, šteti za zakonito. Iz te sodne prakse je namreč razvidno, da je treba, če podjetje s prevladujočim položajem za storitve, ki jih opravlja, naloži tarife, ki so občutno višje od tistih, ki se zaračunavajo v drugih državah članicah, in če je bila primerjava stopenj tarif opravljena na homogeni podlagi, to razliko šteti za pokazatelja zlorabe prevladujočega položaja (sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319, točka 38, in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, točka 25).
- 39 Vendar predložitveno sodišče glede na dejstvo, da so bile v zadevah, v katerih sta bili izrečeni sodbi, navedeni v prejšnji točki, tarife organizacije za upravljanje avtorskih pravic v državi članici primerjane s tistimi v vseh drugih državah članicah v tistem času, sprašuje, ali primerjava, kot jo je svet za konkurenco opravil v zadevi v glavni stvari med tarifami AKKA/LAA v Latviji in tarifami v Litvi in Estoniji, ki je bila razširjena s primerjavo s tarifami v drugih državah članicah, prilagojenimi z indeksom PKM, dovolj reprezentativna.
- 40 V zvezi s tem je treba najprej navesti, da ni mogoče šteti, da primerjava ni dovolj reprezentativna zgolj zato, ker zajema omejeno število držav članic.
- 41 Nasprotno, taka primerjava se lahko izkaže za upoštevno, če so, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 61 sklepnih predlogov, referenčne države članice izbrane v skladu z objektivnimi, ustreznimi in preverljivimi merili. Zato ni minimalnega števila trgov, ki jih je treba primerjati, izbira ustreznih analognih trgov pa je odvisna od posebnih okoliščin vsakega primera.
- 42 Med temi številnimi merili so lahko zlasti potrošniške navade in drugi gospodarski ali socialno-kulturni dejavniki, kot so bruto domači proizvod na prebivalca ter kulturna in zgodovinska dediščina. Predložitveno sodišče bo moralo presoditi upoštevnost meril, ki so bila uporabljena v zadevi v glavni stvari, ob upoštevanju vseh okoliščin konkretnega primera.
- 43 Kar zadeva primerjavo tarif organizacije za upravljanje avtorskih pravic iz zadeve v glavni stvari s tarifami organizacij v dvajsetih drugih državah članicah, ki niso Estonija in Litva, ima taka primerjava lahko vlogo preveritve rezultatov, ki so že bili pridobljeni s primerjavo z bolj omejenim številom držav članic.
- 44 Dalje, opozoriti je treba, da se mora primerjava med cenami v zadevni državi članici in cenami v drugih državah članicah opraviti na homogeni podlagi (sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319, točka 38, in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, točka 25).

- 45 V konkrētnem piemērā mora predložitveno sodišče preveriti, ali je metoda izračuna tarif v izbrānih referenčnāh drāžāvāh, ki temelji na površini zadevne trgovine ali storitvenega centra, podobna metodi izračuna, ki se uporablja v Latviji. Če bi bilo tako, bi to sodišče lahko ugotovilo, da je bila podlaga za piemerjāvo homogēna, če je bil indeks PKM vključen v piemerjāvo s tarifāmi v drāžāvāh člānicāh, v katerih ekonomski pogoji niso podobni tistim v Latviji.
- 46 V zvezi s tem je treba, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 85 sklepnih predlogov, ugotoviti, da na splošno obstājāto znatne razlike pri cenāh med drāžāvāmi člānicāmi za enake storitve, pri čemer so tā odstopanjā tesno povezāna z razliko pri kupni moči drāžāvljanov, ki jo izrāža indeks PKM. Na moānost upravljāvcev trgovin in storitvenih centrov, da plāčājo za storitve organizācije za upravljānje avtorskih prāvic, vplivātā ųivljenjski standard in kupnā moč. Zato je treba za piemerjāvo tarif za enako storitev v veē drāžāvāh člānicāh, v katerih je ųivljenjski standard različen, nujno upoštevatī indeks PKM.
- 47 Nazādnje, predložitveno sodišče sprāšuje, ali je treba piemerjāti različne segmente uporabnikov ali, nasprotno, povprečno tarifā za vse segmente.
- 48 Kot je bilo potrjeno na obrānavi, pojem „segmenti uporabnikov“ zadevā trgovine in storitvene centre doloēene površine. V zvezi s tem iz elementov spisa, s katerim razpolāgā Sodišče, in navedb na obrānavi izhājā, da je mogoēe odstopanje med tarifāmi ugotoviti zlasti v okviru doloēenega istega segmenta.
- 49 Zadevni organ za konkurencu je tisti, ki oprāvī piemerjāvo in doloēi njen okvir, pri čemer imā doloēeno polje proste presoje, poleg tega pa ne obstājā ustreznā enotnā metodā. Za ponazoritev je treba poudariti, da se je v zadevāh, v katerih stā bili izreēeni sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier (395/87, EU:C:1989:319) in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326), piemerjāva nānāšālā na nadomestilā, ki se pobirājo v razliēnih drāžāvāh člānicāh od tipskih diskotek, ki imājo nekātere doloēene znaēilnosti, med katerimi je površina.
- 50 Zato je dopustno opraviti piemerjāvo v enem ali veē specifiēnih segmentih, če obstājāto pokazatelji, da se morebitnā pretiranost nadomestil nānāšā na te segmente, kar mora preveriti predložitveno sodišče.
- 51 Glede na vse prej navedeno je treba na drugo, tretje in ēetrto vprašanje odgovoriti, da je za namene presoje, ali organizācija za upravljānje avtorskih prāvic uporabljā nepoštene cene v smislu ēlena 102, drugi odstavek, toēka (a), PDEU, ustrezno piemerjāti njene tarifē s tistimi v sosednjih drāžāvāh ter tistimi v drugih drāžāvāh člānicāh, prilagojenimi z indeksom PKM, če so bile referenēne drāžāve izbrane na podlagi objektivnih, ustreznih in preverljivih meril in če je podlaga za opravljene piemerjāve homogēna. Dopustno je piemerjāti tarifē za en ali veē specifiēnih segmentov uporabnikov, če obstājāto pokazatelji, da so nadomestilā za te segmente pretirāna.

Peto in šesto vprašanje

- 52 Predložitveno sodišče s petim in šestim vprašanjem v bistvu ųeli izvedeti, od kateregā prāgā je treba odstopanje med piemerjānimi tarifāmi šteti za znatno in torej za pokazateljā zlorābe prevlādujoēgā poloājā, in katere dokāze lahko predloži organizācija za upravljānje avtorskih prāvic, da bi izpodbilā pretiranost tarif.
- 53 Najprej je treba opozoriti, da je treba, če podjetje, ki imā prevlādujoēi poloāj, za storitve, ki jih oprāvljā, doloēi tarifē, ki so znatno višje kot tiste v drugih drāžāvāh člānicāh, to razliko šteti za pokazateljā zlorābe prevlādujoēgā poloājā (sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319, toēka 38, in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, toēka 25).

- 54 Vendar je v konkrētnem primeru, kot navaja predložitveno sodišče, odstopenje med tarifami v Latviji in tistimi v drugih referenčnih državah članicah nižje kot odstopenja, ki so bila ugotovljena med nadomestili v nekaterih državah članicah v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier (395/87, EU:C:1989:319) in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326). V zvezi s tem to sodišče poudarja, da so bile v skladu z ugotovitvami sveta za konkurenco za površine od 81 m² do 201–300 m² tarife v Latviji najmanj dvakrat višje kot v Estoniji in Litvi. V zvezi s primerjavo s tarifami v drugih državah članicah, omejenimi v točki 43 te sodbe, je to sodišče ugotovilo, da so tarife v Latviji za od 50 % do 100 % presegle povprečno raven tarif v Uniji, in v zvezi s tem tudi navedlo, da so bila od nadomestil v Latviji za prostore s površino od 85,5 m² do okoli 140 m² višja le tista v Romuniji.
- 55 Vendar iz sodb z dne 13. julija 1989, Tournier (395/87, EU:C:1989:319) in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326) ni mogoče sklepati, da odstopenja, kot so ugotovljena v zadevi v glavni stvari, nikoli ne morejo biti opredeljena kot „znatna“. Ne obstaja namreč minimalni prag, od katerega dalje je treba tarifo opredeliti za „znatno višjo“, saj so v zvezi s tem odločilne okoliščine posameznega primera. Odstopenje med nadomestili je tako mogoče opredeliti za „znatno“, če je veliko in stanovitno glede na dejstva, zlasti kar zadeva zadevni trg, kar mora preučiti predložitveno sodišče.
- 56 V zvezi s tem je treba poudariti, da mora biti, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 107 sklepnih predlogov, da bi se zadevne tarife lahko opredelile za „zlorabo“, odstopenje veliko. Poleg tega mora to odstopenje obstajati nekaj časa, in ne sme biti začasno ali občasno.
- 57 Treba je tudi poudariti, da ti elementi pomenijo le pokazatelje zlorabe prevladujočega položaja. Organizacija za upravljanje avtorskih pravic ima možnost utemeljiti razliko z objektivnimi odstopenji med položajem v zadevni državi članici in položajem v drugih državah članicah, ki so vključene v primerjavo (glej v tem smislu sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319, točka 38, in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, točka 25).
- 58 Za utemeljitev take razlike je mogoče upoštevati nekatere elemente, kot je razmerje med ravni nadomestil in zneskom, ki je bil dejansko plačan imetnikom pravic. Kadar je del prihodka od nadomestil, namenjen za stroške pobiranja, upravljanja in razdelitve, ne pa za imetnike avtorskih pravic, znatno višji, namreč ni izključeno, da je ravno pomanjkanje konkurence na zadevnem trgu lahko razlog za breme administrativnega aparata in torej visoko raven nadomestil (glej v tem smislu sodbi z dne 13. julija 1989, Tournier, 395/87, EU:C:1989:319, točka 42, in z dne 13. julija 1989, Lucazeau in drugi, 110/88, 241/88 in 242/88, EU:C:1989:326, točka 29).
- 59 V konkrētnem primeru je AKKA/LAA na obravnavi navajala, da del stroškov pobiranja, upravljanja in razdelitve ni presegal 20 % celotnega prejetega zneska. Če to drži, kar mora preveriti predložitveno sodišče, ti stroški na prvi pogled niso nerazumni glede na zneske, izplačane imetnikom avtorskih pravic, in torej ne kažejo na neučinkovito upravljanje. Poleg tega je lahko razlog za dejstvo, da so ti stroški višji kot v referenčnih državah članicah, obstoj objektivnih elementov, ki vplivajo na take stroške, kot je posebna regulativna ureditev, ki otežuje delovanje administrativnega aparata, ali druge značilnosti, ki so lastne zadevnemu trgu.
- 60 Če pa bi se izkazalo, da so plačila, ki jih AKKA/LAA nakaže imetnikom pravic, višja kot tista, ki so izplačana v referenčnih državah, in če je to odstopenje mogoče šteti za znatno, mora AKKA/LAA to okoliščino utemeljiti. Taka utemeljitev je lahko obstoj nacionalne zakonodaje o primernem nadomestilu, ki se razlikuje od tiste v drugih državah članicah, kar mora preveriti predložitveno sodišče.

61 Iz tega sledi, da je treba na peto in šesto vprašanje odgovoriti, da je treba odstopanje med primerjanimi tarifami šteti za znatno, če je veliko in stanovitno. Tako odstopanje je pokazatelj zlorabe prevladujočega položaja, organizacija za upravljanje avtorskih pravic, ki ima prevladujoči položaj, pa mora dokazati, da so te cene poštene na podlagi objektivnih elementov, ki vplivajo na stroške upravljanja ali na plačilo imetnikom pravic.

Sedmo vprašanje

62 Predložitveno sodišče s sedmim vprašanjem sprašuje, ali je treba v primeru, da je dokazana kršitev člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU, plačila, namenjena imetnikom pravic, za namene določitve zneska globe vključiti v promet zadevne organizacije za upravljanje avtorskih pravic.

63 Iz člena 5 Uredbe št. 1/2003 je razvidno, da lahko organi za konkurencu držav članic v okviru izvajanja člena 102 PDEU naložijo globe, periodične denarne kazni ali druge sankcije, predvidene po nacionalnem pravu.

64 V zvezi s tem je treba skrbeti za enotno uporabo člena 102 PDEU v Uniji, zato da se doseže učinkovito izvajanje tega člena. Tako lahko, čeprav člen 23(2) Uredbe št. 1/2003, ki se uporablja za globe, ki jih Evropska komisija naloži v primeru kršitve členov 101 in 102 PDEU, ne zavezuje nacionalnih organov za konkurencu, kadar ti organi preučijo promet podjetja za namene določitve maksimalnega zneska globe, ki ga ti organi lahko naložijo temu podjetju zaradi kršitve člena 102 PDEU, sledijo pristopu, ki je skladen z razlago pojma „promet“ iz tega člena 23.

65 Vendar v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča ta pojem zadeva vrednost prodaje blaga ali storitev, ki jo opravi zadevno podjetje, ki tako odraža njegovo realno ekonomsko situacijo (glej v tem smislu sodbo z dne 7. septembra 2016, Pilkington Group in drugi/Komisija, C-101/15 P, EU:C:2016:631, točke od 16 do 18 in navedena sodna praksa).

66 V konkretnem primeru storitve, ki jih opravlja AKKA/LAA, kot je bilo predstavljeno v točki 33 te sodbe, obsegajo pobiranje nadomestil, iz katerih se plačujejo avtorji glasbenih del. Predložitveno sodišče mora glede na vse upoštevne okoliščine zadeve v glavni stvari preveriti, ali je del teh nadomestil, ki pomeni plačila, nakazana tem avtorjem, vključen v vrednost opravljanja storitev, ki jih zagotavlja AKKA/LAA.

67 V zvezi s tem lahko predložitveno sodišče zlasti upošteva pravne in ekonomske povezave, ki na podlagi nacionalnega prava obstajajo med AKKA/LAA kot posrednikom in imetniki pravic, zato da ugotovi, ali pomenijo gospodarsko enoto. Če je tako, se za del, ki pomeni plačilo, namenjeno tem imetnikom, lahko šteje, da je del vrednosti storitve, ki jo opravi AKKA/LAA.

68 Poleg tega je treba poudariti, da mora biti globa, kadar jo naloži nacionalni organ za konkurencu, tako kot vsaka sankcija, ki jo nacionalni organi naložijo zaradi kršitve prava Unije, učinkovita, sorazmerna in odvratilna (glej v tem smislu sodbo z dne 8. julija 1999, Nunes in de Matos, C-186/98, EU:C:1999:376, točka 10 in navedena sodna praksa).

69 V zvezi s tem je treba za določitev končnega zneska globe upoštevati tudi, da je svet za konkurencu AKKA/LAA leta 2008 že naložil prvo globo, ker je imela nepoštene cene, in da je leta 2013 po novi preiskavi z izpodbijano odločbo tej organizaciji naložil drugo globo zaradi kršitve člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU.

70 Zato je treba za zagotovitev učinkovitosti, sorazmernosti in odvratilnosti naložene sankcije, kot je navedeno v točki 68 te sodbe, upoštevati celotno trajanje kršitve, njeno ponavljajočo naravo in vprašanje, ali je bila prva globa dovolj odvratilna.

71 Glede na prejšnje preudarke je treba na sedmo vprašanje odgovoriti, da če je dokazana kršitev člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU, morajo biti plačila, namenjena imetnikom pravic, za namene določitve zneska globe vključena v promet zadevne organizacije za upravljanje z avtorskimi pravicami, če so ta plačila del vrednosti storitev, ki jih zagotavlja ta organizacija, in če je navedena vključitev nujna za zagotovitev učinkovitosti, sorazmernosti in odvratilnosti naložene sankcije. Predložitveno sodišče mora glede na vse okoliščine konkretnega primera preveriti, ali sta ta pogoja izpolnjena.

Stroški

72 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

- 1. Trgovina med državami članicami je lahko prizadeta zaradi ravni nadomestil, ki jo je določila organizacija za upravljanje avtorskih pravic, ki ima monopol in ki upravlja tudi pravice tujih imetnikov, tako da se uporablja člen 102 PDEU.**
- 2. Za namene presoje, ali organizacija za upravljanje avtorskih pravic uporablja nepoštene cene v smislu člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU, je ustrezno primerjati njene tarife s tistimi v sosednjih državah ter tistimi v drugih državah članicah, prilagojenimi z indeksom paritete kupne moči, če so bile referenčne države izbrane na podlagi objektivnih, ustreznih in preverljivih meril in če je podlaga za opravljene primerjave homogena. Dopustno je primerjati tarife za en ali več specifičnih segmentov uporabnikov, če obstajajo pokazatelji, da so za te segmente nadomestila pretirana.**
- 3. Odstopanje med primerjanimi tarifami je treba šteti za znatno, če je veliko in stanovitno. Tako odstopanje je pokazatelj zlorabe prevladujočega položaja, organizacija za upravljanje avtorskih pravic, ki ima prevladujoči položaj, pa mora dokazati, da so te cene poštene na podlagi objektivnih elementov, ki vplivajo na stroške upravljanja ali na plačilo imetnikom pravic.**
- 4. Če je dokazana kršitev člena 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU, morajo biti plačila, namenjena imetnikom pravic, za namene določitve zneska globe vključena v promet zadevne organizacije za upravljanje z avtorskimi pravicami, če so ta plačila del vrednosti storitev, ki jih zagotavlja ta organizacija, in če je navedena vključitev nujna za zagotovitev učinkovitosti, sorazmernosti in odvratilnosti naložene sankcije: Predložitveno sodišče mora glede na vse okoliščine konkretnega primera preveriti, ali sta ta pogoja izpolnjena.**

Podpisi